

«Igl è anc bler da far, er en Grischun»

Dretgs da las dunnas in tema er a Puntraschigna

DA FLURIN ANDRY / ANR

■ **Sco l'onn 1991 è vegnì organisà en Svizra puspè in di da chauma da las dunnas. Era deputadas dal cussegl grond en stadas quel di activas.** Sco in dals ultims pajais en Europa ha la Svizra introduci il 1971 il dretg da votar per las dunnas. Fin che las dunnas han pudì votar ed eleger er en tut las vischnancas en Grischun hai durà fin l'onn 1983. In dals dretgs che las dunnas nun han anc uss betg en Svizra è l'egualità da las pajas: Per la medema lavur na survegnan dunnas anc adina betg la medema paja sco lur collegas masculins, e quai era sche l'egualità tranter dunnas ed umens è fixada dapi l'onn 1981 en la Constituziun naziunala. Perquai han decis las dunnas da realisar ils 14

zercladur, 28 onns sunter l'emprim di da chauma da las dunnas, en tut la Svizra puspè in da quests dis. Ils dretgs da las dunnas en stads in tema venderdi er a la sesiun extra muros a Puntraschigna.

Regenza incumbensada d'elavurar plan d'acziun

«Procurar per l'egualità dals dretgs è inalezia era da la politica», ha ditg *Sandra Locher Benguerel* (ps, Cuira) en num da la fracziun da la ps, «perquai incumbensain nus oz la regenza d'elavurar per mauns dal parlament in plan d'acziun per medems dretgs per dunnas ed umens en Grischun.» Vestgidas tuttas en alv han las deputadas surdà lur incumbensa a *Tina Gartmann-Albin*, la presidenta dal cussegl grond grischun. Tge din deputadas da la situaziun actuala en Grischun? L'anr ha discurrì cun *Silvia Hofmann* (ps, Cuira) ch'ha manà il biro d'egualità grischun, cun *Julia Müller* (ps, Trin) ch'è la pli giuvna commembra dal parlament e cun *Gabriela Tomaschett* (pcd, Cadi).

Las deputadas Gabriela Tomaschett, Julia Müller e Silvia Hofmann (da san.) s'han expressas davart ils dretgs da las dunnas.

Tuttas en alv sco las pionieras

L'idea da sa vestgir tuttas en alv per surdar l'incumbensa a la presidenta dal cussegl grond Tina Gartmann-Albin aveva già Silvia Hofmann. «Nus na pudessan oz betg esser activas en il parlament sche dunnas nun avessan cumenzà già avant dus tschientaners a cumbatter per ils dretgs da las dunnas», ha ella ditg, «las Suffragettas (franz./engl. soufrage: dretg da votar) en Engalterra eran vestgidas tar lur demonstraziuns tuttas en alv.» Sa regurda a las pionieras dal cumbat per ils dretgs da las dunnas pareva a Hofmann ch'è era participada a la perscrutaziun da l'istorgia da las dunnas en Grischun insatge fitg impurtant: «En sazez savain nus anc memia pauc da l'istorgia da las dunnas en general ed en spezial era en noss chantun», ha ella ditg e menziunà ch'i deva er en Grischun già avant bundant tschient onns dunnas che s'engaschavan per ils dretgs da las dunnas e per l'egualità da las schanzas.

Las dunnas da la ps han surdà a Tina Gartmann-Albin l'incumbensa per mauns da la regenza.

FOTOS F. ANDRY

«Il pli ferm è quai il cas tar las puras»

«La situaziun en Grischun è en sazez sco en l'ulteriura Svizra, areguard ils dretgs per umens e dunnas ineguala», ha constatà Hofmann, «quai vala surtut per las assicuranzas socialas ch'èn anc adina organisadas tenor sistem patriacal: La dunna è in part da la famiglia, sch'ella la banduna, alura ha ella damain daners e pli tard era damain renta, pensiun.» Il pli ferm vesan ins quai tenor ella tar las puras: «La gronda part d'ellas valan sco persunas 'senza activitad da gudogn'. Uschia nun han ellas tar in divorzi nagins dretgs da survegnir pli tard ina renta, era sch'ellas han prestà onns a la lunga blera lavur sin las purarias», ha punctuà Hofmann.

«I dovera la discussiun publica»

Tomaschett ha ditg ch'i saja baingea capità en Grischun già bler en chausa dretgs da las dunnas, però anc betg sufficienta: «Perquai dovri anc adina acziuns che rendan attent p. ex. a l'inegualità da

las pajas.» In auter sforz ch'è a ses avis necessari en Grischun è da stgaffir las purschidas necessarias per pussibilitar a las dunnas da cumbinar la famiglia e la professiun: «I dovera dapliras canortas per che las dunnas possian esser mammas e tuttina era lavurar sin lur clamada.» In problem da las dunnas che dat a Müller savens da ponderar è «che dunnas, giuvnas fin en vegliadetgna avanzada èn confrontadas cun violenza en general e savens era sexuala. Da quella nun essan nus en Grischun betg schanegiadas.» Perquai èsi a ses avis necessari da manar ina discussiun publica: «Quell'è impurtant per che las dunnas sappian che violenza fisica ed era psichica da vart da l'um, dal bab u d'insatgi auter è chastiabla», ha ditg Müller, «i duessan vegnir prendidas en Grischun mesiras che naging nun haja d'avair tema da patir da violenza a chasa.» Tuttas trais deputadas han punctuà ch'i saja necessari che las dunnas cuntinueschian a s'engaschar per lur dretgs.

E la plima d'aur 2019 va ad...

■ (rtr)... **indesch scolaras e scolars da tut il Grischun.** Il tema da la concorrenza da scriver è stà «L'onn 2119 en terra rumantscha». Ina giuria ha dastgà giudigar 155 texts ladins, 194 sursilvans e 34 texts en rumantsch grischun. Quatter scolaras e scolars da las regiuns Engiadina, Sursel-

va e Grischun central, ensemen indesch scolaras e scolars tranter nov e 25 onns han la finala gudagnà la plima d'aur 2019.

Co statti cun il rumantsch dal 2119

Il public è sa divertì da las poesias ed istorgias ch'èn vegnidas prelegidas dals

giuvens e giuvnas scripturs/as durant la saira a Zernez. Istorgias tristas, plain amur, ma era crimis e poesias che dattan da pensar.

Ma finalmain èn tuts da l'avis ch'il rumantsch vegn a surviver er en 100 onns.

La plima d'aur/pledierla

Dapi 20 onns datti la concorrenza da scriver per giuvnas e giuvens. En Engiadina sa numna quest'occurrència «pledierla» ed en l'ulteriur Grischun la «plima d'aur». La finamira è dad animar giuvnas e giuvens da scriver poesias, raquints davart il rumantsch e la Rumantschia, istorgias d'amur ed auter pli. La concorrenza ha lieu mintga dus onns.

Gievgia saira èn las victuras ed ils victurs vegnids preschentads en tut las trais regiuns: a Vella, Donat e Zernez. Las victuras ed ils victurs dastgan preschentar lur texts a chaschun dal giubileum «100 onns Lia Rumantscha» a Zuoz al Di da litteratura ils 16 d'avust 2019.

Las victuras ed ils victurs da la plima d'aur/pledierla 2019

Engiadina:

Lina-Margaritta Salzgeber (3./4. classa)
Flurin Salzgeber (5./6. classa)
Lucas Candinas (7./9. classa)
Selina Duschletta (17–25 onns)

Surselva:

LA QUOTIDIANA

Editura: Samedia Press AG
Editor: Hanspeter Lebrument
CEO: Thomas Kundert
Schefredactor: Martin Cabalzar
Redacziun
Agentura da Novitads Rumantscha (ANR):
Flurin Andry (fa), Augustin Beeli (abc),
Andreas Cadonau (ac), Annatina Felli (afi),
Hans Huonder (hh), Susi Rothmund (sr),
Gion Nutegn Stgier (gns).
Collavoraturs redacziunals:
Giusep Capaul (gc), Lucas Deplazes (ld),
Bartholome Tscharner (bt).
Adressas redacziunals:
La Quotidiana, Via Sommerau 32, 7007 Cuira,
tel. 081 255 57 10,
mail: redacziun@laquotidiana.ch

Agentura da Novitads Rumantscha (ANR):
Via da Masans 2, 7000 Cuira,
tel. 081 250 48 00,
mail: anr@spin.ch
Surselva: tel. 081 936 47 00,
mail: surselva@anr.ch
Engiadina: tel. 081 864 81 12,
mail: engiadina@anr.ch
Surmeir: tel. 079 430 69 30,
mail: surmeir@anr.ch
Schons: tel. 081 637 13 45 / 079 869 03 18
mail: tscharner.savognin@bluewin.ch

Editura Samedia,
Via Sommerau 32, 7007 Cuira;
tel. 081 255 50 50,
mail: verlag@samedia.ch
Servetsch d'abunents e da distribuziun:
Via Sommerau 32, 7007 Cuira,
tel. 0844 226 226,
mail: abo@samedia.ch

Inserats:
Samedia Promotion,
Via S. Clau Sura 11, 7130 Glion
tel. 081 920 07 17, fax 081 920 07 18,
mail: ilanz.inserate@samedia.ch

«...nne. Fin che las dunnas han pudì votar ed eleger er en tut las vischnancas en Grischun hai durà fin l'onn 1983. In dals dretgs che las dunnas nun han anc uss betg en Svizra è l'egualità da las pajas: Per la medema lavur na survegnan dunnas anc adina betg la medema paja sco lur collegas masculins, e quai era sche l'egualità tranter dunnas ed umens è fixada dapi l'onn 1981 en la Constituziun naziunala. Perquai han decis las dunnas da realisar ils 14

«Procurar per l'egualità dals dretgs è inalezia era da la politica», ha ditg *Sandra Locher Benguerel* (ps, Cuira) en num da la fracziun da la ps, «perquai incumbensain nus oz la regenza d'elavurar per mauns dal parlament in plan d'aziun per medems dretgs per dunnas ed umens en Grischun.» Vestgidas tuttas en alv han las deputadas surdà lur incumbensa a *Tina Gartmann-Albin*, la presidenta dal cussegl grond grischun. Tge din deputadas da la situaziun actuala en Grischun? L'anr ha discurrì cun *Silvia Hofmann* (ps, Cuira) ch'ha manà il biro d'egualità grischun, cun *Julia Müller* (ps, Trin) ch'è la pli giuvna commembra dal parlament e cun *Gabriela Tomascett* (pcd, Cadi).

Las deputadas Gabriela Tomascett, Julia Müller e Silvia Hofmann (da san.) s'han expressas davart ils dretgs da las dunnas.

Tuttas en alv sco las pionieras

L'idea da sa vestgir tuttas en alv per surdar l'incumbensa a la presidenta dal cussegl grond Tina Gartmann-Albin aveva già Silvia Hofmann. «Nus na pudessan oz betg esser activas en il parlament sche dunnas nun avessan cumenzà gia avant dus tschientaners a cumbatter per ils dretgs da las dunnas», ha ella ditg. «Las Suffragettas (franz./engl. suffrage: dretg da votar) en Engalterra eran vestgidas tar lur demonstraziuns tuttas en alv.» Sa reguardar a las pionieras dal cumbat per ils dretgs da las dunnas pareva a Hofmann ch'è era participada a la perscrutaziun da l'istorgia da las dunnas en Grischun insatge fitg impurtant: «En sasez savain nus anc memia pauc da l'istorgia da las dunnas en general ed en spezial era en noss chantun», ha ella ditg e menziunà ch'i deva er en Grischun gia avant bundant tschient onns dunnas che s'engaschavan per ils dretgs da las dunnas e per l'egualità da las schanzas.

Las dunnas da la ps han surdà a Tina Gartmann-Albin l'incumbensa per mauns da la regenza.

FOTOS F. ANDRY

«Il pli ferm è quai il cas tar las puras»

«La situaziun en Grischun è en sasez sco en l'ulteriura Svizra, areguard ils dretgs per umens e dunnas ineguala», ha constatà Hofmann, «quai vala surtut per las assicuranzas socialas ch'èn anc adina organisadas tenor sistem patriacal: La dunna è ina part da la famiglia, sch'ella la banduna, alura ha ella damain daners e pli tard era damain renta, pensiun.» Il pli ferm vesan ins quai tenor ella tar las puras: «La gronda part d'ellas valan sco persunas 'senza activitad da gudogn'. Uschia nun han ellas tar in divorzi nagins dretgs da survegnir pli tard ina renta, era sch'ellas han prestà onns a la lunga blera lavur sin las purarias», ha punctuà Hofmann.

«I dovra la discussiun publica»

Tomascett ha ditg ch'i saja baingea capità en Grischun gia blier en chausa dretgs da las dunnas, però anc betg suffizientmain: «Perquai dovri anc adina accziuns che rendan attent p. ex. a l'inegualità da

las pajas.» In auter sforz ch'è a ses avis necessari en Grischun è da stgaffir las purschidas necessarias per pussibilitar a las dunnas da cumbinar la famiglia e la professiun: «I dovra dapliras canortas per che las dunnas possian esser mamas e tuttina era lavurar sin lur clamada.» In problem da las dunnas che dat a Müller savens da ponderar è «che dunnas, giuvnas fin en vegliadetgna avanzada èn confruntadas cun violenza en general e savens era sexuala. Da quella nun essan nus en Grischun betg schanegiadas.» Perquai èsi a ses avis necessari da manar ina discussiun publica: «Quell'è impurtant per che las dunnas sappian che violenza fisica ed era psichica da vart da l'um, dal bab u d'insatgi auter è chastiabla», ha ditg Müller, «i duessan vegnir prendidas en Grischun mesiras che nagin nun haja d'avair tema da patir da violenza a chasa.» Tuttas trais deputadas han punctuà ch'i saja necessari che las dunnas cuntinueschian a s'engaschar per lur dretgs.

E la plima d'aur 2019 va ad...

■ (rtr)... indesch scolaras e scolars da tut il Grischun. Il tema da la concurrenza da scriver è stà «L'onn 2119 en terra rumantscha». Ina giuria ha dastgà giuditgar 155 texts ladins, 194 sursilvans e 34 texts en rumantsch grischun. Quatter scolaras e scolars da las regiuns Engiadina, Sursel-

va e Grischun central, ensemen indesch scolaras e scolars tranter nov e 25 onns han la finala guadagnà la plima d'aur 2019.

Co statti cun il rumantsch dal 2119

Il public è sa divertì da las poesias ed istorgias ch'èn vegnidas prelegidas dals

giuvens e giuvnas scripturs/as durant la saira a Zernez. Istorgias tristas, plain amur, ma era crimis e poesias che dattan da pensar.

Ma finalmain èn tuts da l'avis ch'il rumantsch vegn a surviver er en 100 onns.

La plima d'aur/pledperla

Dapi 20 onns datti la concurrenza da scriver per giuvnas e giuvens. En Engiadina sa numna quest'occorrenza «pledperla» ed en l'ulteriur Grischun la «plima d'aur». La finamira è dad animar giuvnas e giuvens da scriver poesias, raquints davart il rumantsch e la Rumantschia, istorgias d'amur ed auter pli. La concurrenza ha lieu mintga dus onns.

Gievgia saira èn las victuras ed ils victurs vegnids preschentads en tut las trais regiuns: a Vella, Donat e Zernez. Las victuras ed ils victurs dastgan preschentar lur texts a chaschun dal giubileum «100 onns Lia Rumantscha» a Zuoz al Di da litteratura ils 16 d'avust 2019.

Las victuras ed ils victurs da la plima d'aur/pledperla 2019

Engiadina:

Lina-Margaritta Salzgeber (3./4. classa)
Flurin Salzgeber (5./6. classa)
Lucas Candinas (7./9. classa)
Selina Duschletta (17–25 onns)

Surselva:

Luzia Tschuor (3./4. classa)
Amèlie Rothmund (5./6. classa)
Sarina Venzin (7./9. classa)
Marina Bearth (17–25 onns)

Grischun central:

Jan Michael (3./4. classa)
Ursina Melchior (5./6. classa)
Anna Spinatsch/Melania Grisi/Jana Petrelli (7./9. classa)

Flurin Salzgeber, Lucas Candinas e Lina-Margaritta Salzgeber; Selina Duschletta manca causs'absenza.

FOTO RTR, G. LUZZI

LA QUOTIDIANA

Editura: Samedia Press AG
Editur: Hanspeter Lebrument
CEO: Thomas Kundert

Schefredactor: Martin Cabalzar
Redacziun

Agentura da Novitads Rumantscha (ANR):

Flurin Andry (fa), Augustin Beeli (abc),
Andreas Cadonau (ac), Annatina Felli (afi),
Hans Huonder (hh), Susi Rothmund (sr),
Gion Nutegn Stgier (gns).

Collavurators redacziunals:

Giusep Capaul (gc), Lucas Deplazes (ld),
Bartholome Tscharner (bt).

Adressas redacziunals:

La Quotidiana, Via Sommerau 32, 7007 Cuira,
tel. 081 255 57 10,
mail: redacziun@laquotidiana.ch

Agentura da Novitads Rumantscha (ANR):

Via da Masans 2, 7000 Cuira,
tel. 081 250 48 00,
mail: anr@spin.ch

Surselva: tel. 081 936 47 00,
mail: surselva@anr.ch

Engiadina: tel. 081 864 81 12,
mail: engiadina@anr.ch

Surmeir: tel. 079 430 69 30,
mail: surmeir@anr.ch

Schons: tel. 081 637 13 45 / 079 869 03 18
mail: tscharner.savognin@bluewin.ch

Editura Samedia,

Via Sommerau 32, 7007 Cuira;
tel. 081 255 50 50,
mail: verlag@samedia.ch

Servetsch d'abunents e da distribuziun:

Via Sommerau 32, 7007 Cuira,
tel. 0844 226 226,
mail: abo@samedia.ch

Inserats:

Samedia Promotion,

Via S. Clau Sura 11, 7130 Glion
tel. 081 920 07 17, fax 081 920 07 18,
mail: ilanz.inserate@samedia.ch

La Quotidiana cumpara tschintg giadas ad emna

Ediziun derasada: (Südoschtweiz cumplet)

72319 exemplars, Ediziun vendida 68613 exem-

plars (WEMF-/SW-beglaubigt, 2018)

Derasaziun: 163 000 lecturs (MACH-Basic 2018-2)

Pretschs d'abunaments sut:

www.suedostschweiz.ch/aboservice

Communicaziun da participaziuns considerablas

sin fundament da art. 322 CP:

nagin

© Samedia